

ANIA VILAL

AIO*

EDITURA CARTEX

Redactor: Ramona Boldizar

Imagine coperta I: Josh Sorenson

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VILAL, ANIA

AIO*/ Ania Vilal; pref. Ramona Boldizar –
București: Cartex, 2026

ISBN 978-630-6651-83-2

I. Boldizar, Ramona

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

AIO – o clonă-android visează la o planetă pe care să fie liberă și autonomă

Există două comoții inițiale cu care trebuie să se confrunte orice cititor atunci când intră în Aio: una are legătură cu natura hibridă a acestui volum (citesc versuri sau un roman?) și cealaltă este legată de specificul distopiei mai rar ancorat atât de concret și coerent în poezie.

Ania Vilal, aflată la a patra sa carte, ne propune astfel un volum inedit: un android, clona originalului uman, trece printr-o criză identitară cu atât mai intensă cu cât înțelegerea emoțiilor este mecanizată și strict teoretică. Într-un viitor alternativ în care clonarea este descătușată de impedimentele eticii și tehnologia a avansat suficient, originalul este imprimat și transformat într-o versiune mai bună a sa. Durabilă, controlabilă, predictibilă. Clona-android este supusă unui set de reguli menit nu doar s-o controleze, ci s-o armonizeze. Existența pe Linie ar trebui să-i fie mai mult decât auto-suficientă, controlul periodic al Poliției Inutile să-i confere liniște și siguranță.

Pentru că, în complexul autoritar al prezenței clonelor în lume, desfășurarea și menirea sunt calculabile. Orice eroare semnifică o dereglare, și nu o criză; în același sens în care, dacă un șurub ruginește, îl

înlocuiești cu unul nou. Fie că e vorba doar de schimbarea capului sau de una structurală (a câta versiune a originalului este aceea?), criza nu ar trebui să apară. Acest lucru nu se întâmplă în același sens în romanul *Mickey 7* (Edward Ashton) unde reiterarea se face prin clonarea cu materie primă (se creează un nou eu bazat pe toate datele existente, ale personalității și trăsăturilor fizice, o versiune umană nouă, o clonă în carne și oase produsă prin reciclare).

Nici ca în *Globul de zăpadă* (Soyoung Park) unde identitatea este reprezentată prin clonare genetică (eurile totuși sunt diferite și problema filosofică devine mai ușoară). Androidul n-ar trebui să simtă colapsul interior, n-ar trebui să se confrunte cu negativul; e aproape un tip de automat (așa cum îl înțelege filosoful Byung Chul Han): o entitate care respectă cererile sistemului în care și pentru care a fost creat. În acest cadru, paroxismul nu are termeni de judecată și mecanism de apariție.

Aporia, un concept intrinsec uman, trebuie să-i fie străină, într-atât încât perceperea contradicțiilor existențiale să se facă într-o matrice dramatică în care criza trebuie acompaniată de gesturi voite sentimentale. La fel cum primele argumentări împotriva rezultatelor creativității inteligenței artificiale se îndreaptă tocmai în direcția procesului (nu înțelege cu adevărat, doar rulează mașinal în conformitate cu datele prezente), tot astfel clona-android trebuie să numească și să identifice sentimentele imanente originalului.

Totuși, androidul care spune povestea trece tocmai printr-o astfel de angoasă. Cum se poate separa

de original, ce o definește și, de asemenea, paradoxal sau nu, cum poate duce la bun sfârșit dorințele originalului? Dacă face asta, rămâne o entitate separată sau este realmente doar o continuare, indiferent de numărul iterațiilor, a ființei în carne și oase? Mai departe de a numi ruptura, autoarea își invită cititorii să participe activ la această anxietate prin țeserea unei identități ambivalente.

Clona-android nu este nici femeie, nici bărbat, în aceeași măsură în care este și femeie, și bărbat. Tipologia de gen păstrează reminiscentele unei societăți patriarhale, amestecate cu amintiri și secvențe improprii, dorințele (precum și suferințele) originalului pliindu-se în moduri patetice, intenționat teatrale.

Clona trebuie să-și ascundă însemnările în cotoanele neverificate de securitate, în mormanul de lucruri lipsite de însemnătate, gunoiul gândurilor, acolo unde se înscriu lucrurile fără necesitate și utilitate practică. Autoritarismul în care trăiesc androizii nu e lipsit de funcții capitaliste: ce nu generează profit sau pierdere, e irelevant.

Criza existențială o aruncă într-un folder plin de kipple, în sensul terminologiei din *Do Androids Dream of Electric Sheep* (Philip K. Dick). Mărunțisuri inutile, nedetectabile. Astfel își proiectează plecarea spre planeta Aio unde speră să cunoască pentru prima oară libertatea de a fi și de a gândi. Jocul simplist din Aio (ai o) funcționează ironic pentru dorințele clonei, cu siguranță nenaturale. Este excepția, eroarea din sistem care, dacă ar fi distinsă, desemnată ca unică între androizi, asta ar duce, desigur, la casare.

Alienarea sa insolită în climatul din care face parte are și o componentă neașteptat de umană: se distinge, deci nu poate aparține sistemului pentru care a fost creată; o revoltă naturală. În acest cadru ne sunt divulgate și perspectivele originalului – inconsistent, câteodată melodramatic, păstrând reminiscențele unei vieți imperfecte, atent atinse de relațiile cu ceilalți.

Această perspectivă dublă întărește viziunea clonei, dar în același timp contribuie substanțial la tulburarea primă: cine este? Este ea, clona, sau este pur și simplu o formă a originalului? Diferența dintre o inimă umană și una din metal este fundamentală? Și, dacă da, duce asta sau nu la o distincție inteligibilă, de formă și de fond, între cele două entități?

Poate tocmai datorită caracterului inchizitoriu al frământărilor interioare (posibile sau nu în practică), expunerea păstrează ceva oniric, visul libertății și autonomiei pe planeta Aio e o făgăduință în aceeași măsură în care este un plan.

În *Eu nu am cunoscut niciodată un bărbat* (Jacqueline Harpman), femeia supraviețuitoare tânjește după întâlnirea cu un bărbat și învață ce înseamnă să fie o ființă umană de gen feminin fără nicio istorie și constructe sociale predefinite, în mijlocul supraviețuirii unei apocalipse incoerente.

În Aio clona-android sparge barierele percepției de gen, asumându-și oricare dintre identități, atunci când se potrivește. Posesoare a unor amintiri și diapositive ale originalului, totuși reușește să (se) definească în afara acestora. Până la final este însă greu de dibuit dacă existența sa contrară sistemului apare datorită

propriei structuri sau ca o continuare abilă a originalului.

Trecem fragmentar prin această narațiune distopică, sub forma unor poeme în proză voit lacunare. Este firesc să privim Aio ca un roman science-fiction în versuri, fără a ignora aici și caracterul de fals-jurnal al volumului. Este dificil de integrat stilistic și pentru că nu se încadrează într-un singur gen și nu există un istoric bine încheiat al hibridului aici.

Avem volume precum *teritorii* (Cristina Stancu) care explorează zone crepusculare și apocaliptice tot în prozo-poezie, *Alwarda* (Ruxandra Novac) care țese o lume coerentă, aproape arhitecturală, prin poezia narativă, *bazarul culegătoarei* (Doina Ioanid) care funcționează ca un poem-micro-roman al spațialității și trecerii prin timp, dar și *ingrats* (Nicoleta Șimon) în care science-fiction-ul urban își păstrează duritatea și cripticul, de data aceasta în versuri libere, ritmate.

Îmbinarea aceasta nu este, deci, nouă în spațiul poetic românesc, dar rămâne încă provocatoare, capabilă să creeze neliniște și nesiguranță. Ceea ce nu poate deveni decât o invitație irezistibilă: de a ieși din zona de confort și de a te lăsa în voia experimentului.

Neliniștile clonei-android vor stârni poate reacții recunosciibile – fie prin travaliul său teoretic continuu, fie doar pentru că nepotrivirea structurală poate duce la recunoașterea mocnită a întrebării inițiale: cine suntem în afara mediului, istoriei și așteptărilor predefinite?

Ramona Boldizsar

AIO*

„Acesta nu este un poem. Sau s-ar putea, dar în momentul următor. Deocamdată mă așez pe nisip. În față, marea. Deasupra, un cub negru, perfect etanș, plutește în aer.” Aici poate să înceapă și să se termine totul. Poate și această enigmă dezvăluită pe un perete de laborator. Sunt într-un timp în care amintirile se proiectează pe suprafețe mari, albe, pentru a le colora. Nimic nu le mai poate înmagazina într-un corp care se destramă sub soare și pute. Curățenia la toate nivelurile este o obsesie dorită, semn al inteligenței. Include și o tăcere necesară, sensibilă la sunete ascuțite. În diapozitivul acesta, dacă te uiți, o femeie urlă. Dacă nu te uiți, tot urlă, dar nu poți ști sigur, poate așa râde când moare. Asta e moștenirea mea: o moarte stranie, pe care aș vrea să o elucidez, deși am atâtea spații goale în cap. Pe versoul cutiei cu diapozitive sunt niște informații care mă leagă obiectiv de această femeie frumoasă și fragilă (îi văd clar buzele cum articulează mut niște cuvinte teribile pe care le-ar fi spus Marguerite Duras: „Je ne supporte pas mon devenir.”). Pe care trebuie să o colorez. Gura ei deschisă îmi trezește o senzație de greață, recognoscibilă. Deschid frigiderul să iau o felie de lămâie, dar nu am (nevoie). Și această Lipsă abia mă agită cu adevărat. Dacă aș urla cu adevărat, asta ar atrage Poliția Inutilă. Aș face cunoștință cu podeaua plină de microbi, or îmi

sunt de ajuns cei din aerul care mă înconjoară. Mă reped spre o pernă pentru a elibera Lipsa din mine. Și revin la Linie. Diapozitivul cu marea în prim plan luminează camera. Dacă mă uit mai lung la el, valurile încep să mă cuprindă blând. Pare același nisip din amintirile mele. Toți recomandă soarele și marea ca să te vindeci de orice asperitate a vieții (bolile nu există, sunt doar coșmaruri).

[Poliția Inutilă este un organ depășit. Puterea nu mai aparține reprezentanților săi, oricât ar încerca să o definească pentru noi toți. Nimeni nu mai crede că ei pot opri tot ce crește în noi ca buruieni otrăvitoare. Dacă vezi mâini cu unghii tăiate perfect, știi că trebuie să te uiți în sens opus. Ignorarea îi micșorează până la mușenie. Câteodată poți să și calci pe ei, doar sunt niște umbre care se preling hoțeste pe lângă ușile transparente ale habitaculurilor ce ne adăpostesc, dorindu-și arogant un rol corespunzător, covârșitor. Nu au nimic de dat, tot ce pot primi este Lipsa.]

Efectele unei posibile Lipse s-au estompat, acum văd luminițe. De fapt, le știu în Lumea din Spatele meu, cum îmi încălzesc ceafa. Pe acolo vor să pătrundă pentru dominare. Îmi pipăi capul încet, să îl fixezi mai bine. Pentru că vreau să încep să alerg și nu vreau să-l simt cum se mișcă gelatinos dintr-o parte în alta. [Frică, nu te mai apropia. Inspir 3 secunde, rețin 6, expir 9. 3 runde. A plecat.] Îl mai pipăi o dată, final, acum este bine fixat. Și încep să măresc gradual viteza de deplasare. Luminițele ard mai tare, acum le aud cum zumzăie amenințător. Mă opresc brusc și totul cade în tăcere. Ah, înțeleg și închid butonul de reglare a temperaturii. Știu că îmi va fi frig și picioarele mi se vor detașa de restul corpului, dar cumva trebuie să scap. Nu pot să ajung departe azi, îmi doresc doar să mă odihnesc în imperfecțiunea capului meu.

[Lipsa (acest cuvânt deranjant) este o stare grea. Amintirile ei spun că principala ei caracteristică este insuportabilitatea. Corpul devine o armă ce poate fi folosită împotriva oricui, numai ca să aducă Liniștea. Dacă vezi pereți albi în casa cuiva, înseamnă că știi unde este câmpul de bătălie. Nu te apropia de cineva 100% calm.]

Am otoree. Nu știu dacă mă doare. De azi dimineață îmi curge un lichid gălbui din urechi. Totul e amorțit și rece, ca și cum se plimbă cineva prin mine, fără să mă atingă cu adevărat. Îmi pipăi zona capului, evitând urechile. E mai mare decât îl știam. Și aspru. Părul este foarte țepos, cu posibile fire metalice ieșind din scalp. Rulez un diagnostic. Nimic în neregulă. Sunt un organism ipohondru și cumva trebuie să mă descurc cu asta. Îmi fac curaj și-mi pipăi acum urechile. Sunt moi și uscate. Mă surprinde că acest corp perfect asamblat s-a reparat singur și a curățat eficient impuritatea. Pe Linie, pașii mei sunt din nou siguri, doar culoarea ei s-a schimbat.

Linia ne delimitează clar de ceilalți. Pe ea trebuie să o urmezi când este dreaptă, vei ajunge unde ești desemnat. Dacă tremură și devine încâlcită, apare o eroare ce va fi imediat corectată. Singura ta grijă este să mergi pe ea și să nu te uiți în jos ca să nu te dereglezi sau să deranjezi rețeaua de Linii. Dacă se întâmplă să deraiezi, vei primi un puseu de tensiune în tălpi ce te va amorti câteva secunde, cât să-ți recalibrezi procesele mentale. Trebuie să fie o procedură dezirabilă (ei se mândresc cu asta: controlul fin). Dacă nu e dezirabilă, te distrug. Simplu. Apăsând.